

Research Paper

Investigating the promoting and inhibiting factors of the rural leadership plan from the point of view of experts in Mazandaran province

Bahram Imāni^{1*} , Ayoub Amāni²

1. Associate Professor, Department of Geography and Rural Planning, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2. PhD student in geography and rural planning, Department of Geography and Rural Planning, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

 DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23368.1203

Received: 2022/12/09

Accepted: 2023/08/10

Abstract

Today, villages, with their unique settlement patterns and human livelihoods, require organization and development considering their roles in countries' economic and social aspects. For the preparation and implementation of the Guide (Hādi) plan as the most comprehensive and local rural development plan in Iran, huge costs are spent, and this plan has had significant effects on the physical, social, and economic structure of rural settlements. The multi-dimensional effect of the preparation and implementation of this plan on the area of rural settlements and the communities settled in them doubles the necessity of the pathology of guide's plan. Therefore, the main goal of this research was to investigate the pathology of rural development plans with an emphasis on the rural guide plan and also the factors affecting the advancement of the rural guide plans, which was conducted as a case study in Māzandarān province. The current research was descriptive-analytical; documentary research and a researcher-made questionnaire were used for data collection. The statistical population of the research was experts and specialists in the field of rural guide plan. The questionnaires were distributed among 30 of them. They were selected using snowball sampling. The pathological criteria of the studied rural development plans included (economic-social-environmental-psychological and content) in the form of 33 questions. Results showed that the criteria of eradicating poverty (3.26), lack of people's participation in the plan (2.93), not considering international laws (3.10), neglecting functions and activities (3.96), the role of private sector (3.46), common understanding of the issues (3.33), investment in the agricultural sector (3.23), identification of geological factors (3.36), are among the damages from viewpoint of experts of guide plan in Māzandarān province. Furthermore, according to experts, the results of exploratory factor analysis indicated that the influential factors in advancing rural development projects in Māzandarān province included three dimensions (economic, social, and content-related) within a framework of nine variables. Ultimately, solutions are proposed to address existing challenges and improve the effectiveness of the rural guide plans in enhancing the quality of life for residents in the region.

Keywords: Rural Plans, Guide Plan (Hādi), Rural Development, Māzandarān Province.

Highlight

- One-dimensional view of the plan, lack of allocation of necessary credits, lack of integrated management and not paying attention to the main problems of the villagers caused Hadi's plan to not be evaluated positively.
- Natural, economic, social and psychological factors have not been paid much attention in the rural plans, especially the Hadi plan in the studied area. Plans have been prepared and implemented without connection with internal and external factors.

* Corresponding Author: bahram_imani60@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

One of the characteristics of human settlements is their development and dynamism, which takes its morphology according to each settlement's economic, social, political, and cultural conditions. Rural development is a comprehensive and systemic concept that includes all aspects of the village's economic, social, and cultural life, in addition to the construction and improvement of the village. Ideal and purposeful planning in rural areas requires a comprehensive approach that considers and covers these features. In the past few decades, given the significance of rural development in the national development process, Iranian villages have continuously seen relatively large changes in their lives and residents. In this regard, various approaches have been considered to achieve rural development goals, placing them at the center of attention. A qualitative approach has become widely prevalent in recent decades for critically analyzing various programs and projects. This approach is generally based on engaging stakeholders and transparently elucidating the actual dimensions and consequences of implementing development plans, including rural guide plans. Pathology includes careful consideration of all systems in the investigation of individual problems. Usually, problems and issues are diagnosed with pathology and then investigated.

Methodology

The aim of this study was applied that has been done using the descriptive-analytical method based on library sources and field studies using questionnaires. Considering that little research has been done in this field, the opinions of professors and experts were used to confirm the validity of the questionnaire. Cronbach's alpha was used to check the reliability of the questionnaire ($\alpha=0.939$), which showed the high reliability of the questionnaire. The statistical population included experts and specialists in the rural guide plan. This society included all the people (at Māzandarān province) who had scientific expertise and executive experience in the preparation and implementation of guide plans. They included officials, senior managers, Islamic Revolution Housing Foundation experts, surveyors, consultants for preparing guide plans, contractors, consulting engineering companies, etc. The snowball sampling method was used to determine the sample size (the first sample determines the following sample in a chain), and 30 specialists of the guide plan were selected as the research sample.

Results and discussion

A one-sample t-test was used to determine the impact of vulnerability indicators on the rural guide plan in Māzandarān province. The test results were rejected because the significant value in most indicators was less than the standard level (0.05). As a result, hypothesis H1 is rejected at a confidence level of 95%, and H0, which implies a significant relationship between the indicators of vulnerability of rural development plans, was confirmed. Unfortunately, in the rural guide plans, the people of the villages, as the owners of the village and the plan, have been neglected. Regardless of the people's wishes and rural potential, the plan is written by authorities holistically. Also, international laws are not considered in the rural guide plans. And it is limited to the old designs that are obsolete in most parts of the world.

The results of exploratory factor analysis of 33 components in the field of factors influencing the advancement of the goals of rural guide plans in Māzandarān province in different dimensions, 9 components were identified, which included three factors (economic, social, and content):

S9 All organizations and institutions of the ministries participate in preparing and implementing rural plans.

S15 International laws are considered in preparing and implementing rural plans.

S13 The private and public sector participate in preparing and implementing rural plans.

S8 People play an important role in preparing, implementing and evaluating rural plans

S12 The private sector plays an effective role in empowering the villagers

S17 The government supports rural institutions

S11 Human factors affecting internal (local, regional, national) are considered in rural plans.

S24 We think that understanding how the chain of events and events occurs in the implementation of these plans is very important.

S25 Professional people of the organization are asked to find a solution to identify the problems of the desired plans.

Conclusion

As the most popular local and rural development plan, the rural guide plan has brought about significant physical changes in the country's rural settlements in recent years. With its physical approach, this plan tries to organize the physical fabric of rural areas, control its future developments, and guide it in the right direction. Despite the valuable achievements of this plan, such as the increase in the economic value of the lands within the rural fabric, the trend towards seasonal settlements in the villages, and the development of construction, etc., there are negative consequences, such as the increase in requests related to the change of land use or the request to annex lands to the boundaries of the rural fabric, which is indicative of the effects and negative consequences of the mentioned

plan in some villages of the country. Sometimes, the factors affecting the occurrence of damages in the preparation and implementation of the rural guide plan (especially the weak participation of villagers and local institutions in the process of preparing plans, emphasizing a uniform pattern in the physical intervention of rural settlements regardless of the diversity and differences of their natural-ecological and socio-economic environment, etc.) and comparing them to the assumptions of the theory of functionalism emphasize the point that transformation and rethinking in the thinking governing guide plan is inevitable. Many theories and intellectual approaches need to be more responsive and open to explaining and solving problems and needs (due to the inherent dynamism of human societies) due to various and all-around developments. The emergence of theories and approaches such as post-structuralism, post-modernism, sustainable development, etc., is proof of this claim.

Funding

There is no financial sponsor of the research, but experts from the program and budget organization, municipality, and consulting engineers have cooperated in this research.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Citation:

Im. ni, B., Amāni, A. (2024). Investigating the promoting and inhibiting factors of the rural leadership plan from the point of view of experts in Mazandaran province. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 4(15), pp. 1-20. DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23368.1203.

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

بررسی عوامل پیشبرنده و بازدارنده طرح هادی روستایی از دیدگاه متخصصان در استان مازندران

بهرام ایمانی*^۱، ایوب امانی^۲

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی روستایی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

doi DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23368.1203

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۱۹

چکیده

امروزه روستاها با برخورداری از شکل ویژه استقرار و معیشت انسان و با توجه به نقشی که در حیات اقتصادی و اجتماعی کشورها ایفا می‌کنند نیازمند سازماندهی و توسعه می‌باشند. برای تهیه و اجرای طرح هادی به‌منزله فراگیرترین و محلی‌ترین طرح توسعه روستایی در ایران، هزینه‌های کلانی صرف می‌شود و این طرح آثار چشمگیری بر بافت فیزیکی کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و... سکونتگاه‌های روستایی بر جای گذاشته است. اثرگذاری چندبعدی تهیه و اجرای این طرح بر عرصه سکونتگاه‌های روستایی و جوامع مستقر در آنها، ضرورت آسیب‌شناسی طرح هادی را دوچندان می‌کند؛ بر این اساس هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی آسیب‌شناسی طرح هادی روستایی و همچنین عوامل مؤثر بر پیشبرد طرح‌های هادی روستایی است که به‌صورت نمونه موردی در استان مازندران انجام شده است. پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی بوده برای گردآوری داده‌ها از اسناد کتابخانه‌ای و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش کارشناسان و متخصصان در حیطه طرح‌های هادی روستایی بوده‌اند که به‌صورت نمونه‌گیری گلوله برفی در بین ۳۰ نفر از آنان توزیع و تکمیل گردید. معیارهای آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی مورد مطالعه شامل (اقتصادی- اجتماعی- محیطی- روانشناختی و محتوایی) بوده است که در قالب ۳۳ سوال می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل پژوهش حاضر از آزمون های t تک نمونه ای و آزمون تحلیل عاملی اکتشافی در محیط نرم افزار SPSS استفاده شده است. براساس نتایج مستخرج از آزمون t تک‌نمونه‌ای، معیارهای ریشه کردن فقر با (۳/۲۶)، عدم مشارکت مردمی در طرح (۲/۹۳)، در نظر نگرفتن قوانین بین‌المللی (۳/۱۰)، مغفول ماندن کارکرد و فعالیت (۳/۹۶)، نقش بخش خصوصی (۳/۴۶)، درک مشترک از مسائل (۳/۳۳)، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (۳/۲۳) شناسایی عوامل زمین ساختی (۳/۳۶) از جمله آسیب‌های مطرح از دیدگاه متخصصان و کارشناسان طرح هادی در استان مازندران می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی نشان می‌دهد که عوامل تأثیرگذار در پیشبرد طرح‌های هادی روستایی در استان مازندران از دید متخصصان شامل سه بعد (اقتصادی، اجتماعی و محتوایی) در قالب ۹ گویه می‌باشد. در نهایت راهکارهایی به منظور حل معضلات موجود، جهت بهبود اجرای طرح‌های هادی روستایی در منطقه پیشنهاد می‌گردد.

واژگان کلیدی: طرح‌های روستایی، طرح هادی، توسعه روستایی، استان مازندران.

نکات برجسته:

- نگاه تک‌بعدی به طرح، عدم تخصیص اعتبارات لازم، نبود مدیریت یکپارچه و توجه نکردن به مشکلات اصلی روستاییان سبب شده طرح هادی، مثبت ارزیابی نشود.
- در طرح‌های روستایی، به‌ویژه طرح هادی در منطقه مورد مطالعه به عوامل طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و روانشناختی توجه چندانی نشده است. طرح‌ها بدون پیوند با عوامل درونی و بیرونی تهیه و اجرا شده‌اند.

۱. مقدمه

یکی از ویژگی‌های سکونتگاه‌های انسانی تطورپذیری و پویایی آن است که متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی هر سکونتگاه مورفولوژی مختص به خود را می‌گیرد. توسعه روستایی مفهومی همه جانبه و سیستمی است که، علاوه بر عمران و بهسازی روستا، همه جنبه‌های حیات اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی روستا را دربر می‌گیرد. یک برنامه‌ریزی آرمانی و هدفمند در مناطق روستایی نیازمند رویکردی جامع است که باید ناظر به این ویژگی‌ها و پوشش‌دهنده آنها باشد. در چند دهه گذشته با توجه به اهمیت توسعه روستایی در فرایند توسعه ملی، روستاهای ایران پیوسته شاهد تغییرات نسبتاً زیادی در حیات خود و ساکنان به خود دیده است، و در این راستا رویکردهای گوناگون برای دستیابی به اهداف توسعه روستایی در کانون توجه قرار گرفته است. با توجه به مشخصه‌های بارز طرح هادی روستایی از جمله سابقه نسبتاً طولانی تهیه و اجرای آنها، ارتباط مستقیم این طرح با روستاها و تأثیرگذاری آن بر ابعاد مختلف توسعه جوامع روستایی (رضوانی، ۱۳۹۰: ۱۷۰). در سال‌های اخیر این طرح در سطح کشور برای شمار زیادی از روستاها تهیه و اجرا شده است. به نحوی که بنیاد مسکن انقلاب اسلامی از سال ۱۳۶۸ تا پایان سال ۱۳۸۹ در حدود ۲۴۸۹۹ طرح تهیه و ۹۹۱۲ طرح را در سطح روستاهای کشور اجرا کرده است (عزیزپور و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۳). طرح هادی روستایی در حقیقت طرح توسعه فضای کالبدی روستایی است و براساس اهدافی که برای آن تعیین شده است، هدایت روند و فرایندهای توسعه کالبدی روستایی را برعهده می‌گیرد (پژوهشکده سوانح طبیعی، ۱۳۹۰: ۱۳۹). در واقع یکی از مهم‌ترین طرح‌ها و برنامه‌های دولت برای ساماندهی و توسعه روستاهای کشور که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت فیزیکی روستا، روند توسعه و گسترش آن را در افق ده ساله مشخص می‌نماید طرح هادی روستایی است (خراشادی‌زاده و اسمعیل‌نژاد، ۱۳۹۵: ۱۳۴) که نخستین تلاش سازمان‌یافته و فراگیر ملی برای ساماندهی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی با هدف فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه و عمران مناطق روستایی، تلقی می‌شود (غفاری، ۱۳۹۰: ۱۶۹).

بسیاری از پژوهشگران و صاحب‌نظران در دهه‌های اخیر توجه به توسعه کالبدی- فیزیکی و امور زیربنایی روستاها را از حوزه‌های مهم و اساسی فعالیت در حیطه توسعه روستایی قلمداد کرده‌اند (Gibson et al, 2010: 238) که قطعاً این رویکرد در مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه اهمیت ویژه‌ای دارد (Visser and Spoor, 2012: 902). بنابراین در حال حاضر این رویکرد به الگوواره‌ای نوین و مسلط در ادبیات نظری و عملی رایج در باب توسعه و برنامه‌ریزی‌های روستایی تبدیل شده است (ساسان‌پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۰) تا در سایه آن بهبود شرایط محیطی، توسعه روستاها و رفع محرومیت از سیمای این‌گونه کانون‌های جمعیتی فراهم شود (شکور و شمس‌الدینی، ۱۳۹۳: ۴۰). در ایران طرح هادی روستایی که نخستین تلاش سازمان‌یافته و فراگیر ملی برای ساماندهی فضایی روستاها شناخته می‌شود، به نوعی گسترده‌ترین و پرهزینه‌ترین طرحی است که در پهنه جغرافیایی کشور به منظور آبادانی روستاها به مرحله اجرا درآمده است (شمس‌الدینی و شکور، ۱۳۹۴: ۱۰۲). در تعریفی ساده طرح هادی، طرحی است که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آبی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را برحسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌کند (عزیزپور و حسینی‌حاصل، ۱۳۸۷: ۴۳). طرح هادی روستایی با در پیش گرفتن رویکردی مبتنی بر محدودیت تحولات کالبدی در توسعه روستاها، بر اجرای پروژه‌هایی تأکید داشته است که همگی در پی توسعه روستایی هستند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۶). به طوری که از آن به منزله طرح جامع توسعه روستایی (حیدری ساربان و همکاران، ۱۳۹۶: ۸۴). و مهم‌ترین ابزار مدیریت توسعه روستایی در ایران (علینقی‌پور و پوررمضان، ۱۳۹۳: ۱۱۱؛ عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۳) یاد می‌شود. در دهه‌های اخیر برای آسیب‌شناسی برنامه‌ها و پروژه‌های مختلف، استفاده از رویکرد کیفی رواج گسترده‌ای یافته است. این رویکرد عموماً مبتنی بر جلب مشارکت ذینفعان و شفاف‌سازی واقعی ابعاد و پیامدهای ناشی از اجرای طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی از جمله طرح هادی روستایی است (برزو و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۶۴). حیطه آسیب‌شناسی شامل رسیدگی دقیق به تمام سیستم‌ها تا بررسی تک تک مشکلات است. معمولاً با آسیب‌شناسی، مشکلات و مسائل تشخیص داده و سپس بررسی می‌شود (مانزینی، ۱۳۸۵: ۸). روستاهای بالای ۲۰ خانوار مازندران ۲ هزار و ۴۷۵ روستا می‌باشد که ۹۰ درصد از ساکنان حدود یک میلیون و ۴۰۰ هزار نفری روستاهای استان در این مناطق سکونت دارند. مشکل اساسی در استان مازندران را که جزء استان‌هایی با بیشترین تراکم روستاها و فاصله کم از یکدیگر بوده،

حساسیت‌های نوع کاربری زمین‌ها برای اقتصاد مازندران دانست. تهیه بد طرح‌های هادی، اجرای نامناسب این طرح در بخش زیادی از محیط جغرافیایی که در قالب روستا شکل گرفته، اختصاص بخش زیادی از زمین‌ها به اجرای طرح هادی که شاید ضرورتی در اجرای آن نبوده است و اجراهای بدون مدیریت طرح هادی در زمین‌های روستایی، زمین‌های کشاورزی را از بین برده و مازندران را دچار مشکل کرده است. سوء استفاده‌هایی که از طرح هادی در مازندران می‌شود از جمله چالش‌های مهم دیگری است که در اجرا مطرح شده است؛ بسیاری از افراد با ارتباط گرفتن با مشاوران اجرای طرح که اکثراً نیز غیر بومی هستند گاهی زمین‌هایی را در داخل طرح هادی قرار داده تا از نظر قیمت چند برابر افزایش یابد و کاربری این زمین‌ها تغییر کند؛ پیامدهای این کار تبلیغات گسترده برای ساخت خانه‌های دوم است که بدترین نوع گردشگری متصور شده برای مازندران است. در طرح‌های هادی روستایی مازندران جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی به طور کلی در روستاها فراموش شده و به نیازهای روستاییان توجهی نمی‌شود. طرح‌های هادی در هر روستا و اجرای آن باید با توجه به موقعیت هر روستا اتفاق بیافتد و الگوهای خاص خود را می‌طلبد که متأسفانه این نوع طرح‌ها از طریق متخصصان بالادستی تهیه می‌شود و در نهایت در اجرا متناسب با نیاز روستاییان نبوده و دچار مشکل می‌گردد. به همین دلیل طرح هادی در روستاهای مازندران به نسبت میانگین کشوری حدود ۵ درصد عقب‌تر است. با توجه به هدف پژوهش که آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی از دیدگاه متخصصان در استان مازندران می‌باشد در این راستا سوالاتی بدین شرح مطرح می‌شود:

۱: مهم‌ترین آسیب‌های ساختاری در عدم موفقیت طرح هادی روستایی در استان مازندران کدام‌اند؟

۲: مهم‌ترین عوامل پیش‌برنده در اجرای موفق طرح‌های هادی روستایی در استان مازندران کدام‌اند؟

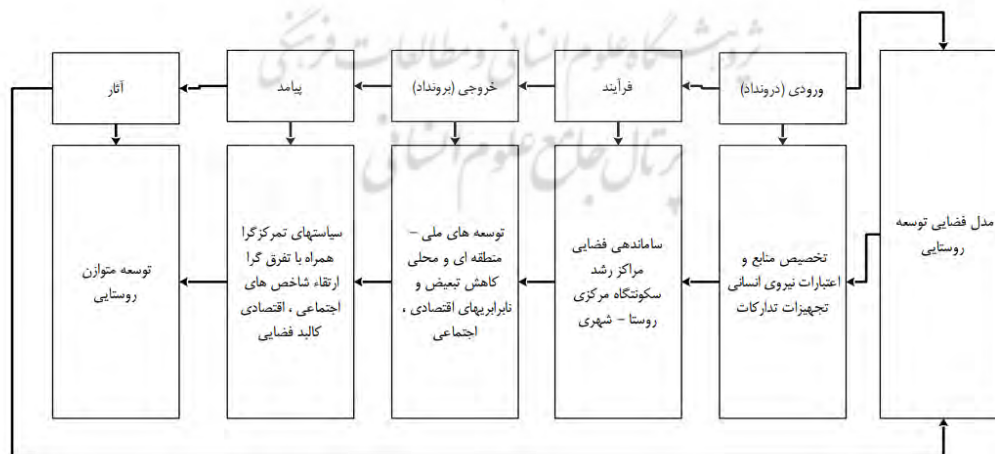
۲. مبانی نظری

کنکاش در ادبیات مربوط به طرح هادی روستایی نشان می‌دهد در هیچ‌یک از منابع به طور مشخص به بحث در زمینه رویکرد نظری طرح هادی روستایی پرداخته نشده است. اما، مبتنی بر تعریف، اهداف و ساختار شرح خدمات به‌ویژه تأکید اساسی بر سه مولفه شناخت، تحلیل و طرح می‌توان به این نتیجه رسید که طرح هادی روستایی با الگو برداری از طرح جامع شهر، متأثر از رهیافت برنامه‌ریزی جامع (خردگرا) است. رهیافت برنامه‌ریزی جامع شکل تکامل‌یافته برنامه‌ریزی کالبدی است که در دهه‌های ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰ میلادی در کشورهای بیشتر توسعه یافته (more developed countries) رایج بود. این رهیافت همواره در پی آن بوده که پیچیدگی عوامل موثر بر تصمیم‌های کالبدی - شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناسی و اجتماعی جمعیت، ویژگی‌های ساختار اقتصاد (چون درآمد و پایه اقتصاد در سطوح منطقه‌ای و محلی)، عوامل حمل و نقل (چون الگوهای سفر و شبکه‌های حمل و نقل) را شناسایی کند. همه این عوامل به‌صورت یک فرایند برنامه‌ریزی تحلیلی و عقلانی در نظر گرفته می‌شود. طی دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ میلادی این مدل در برنامه‌ریزی کاربرد زمین در کشورهای بیشتر توسعه‌یافته و پس از آن نیز در برنامه‌ریزی کاربرد زمین در کشورهای کمتر توسعه‌یافته، چیرگی خود را نگه داشته است (عبدی دانشپور، ۱۳۸۷: ۹۵).

بسیاری از محققان و صاحب‌نظران حوزه فعالیت در حیطه توسعه روستایی را شامل پنج بعد اساسی مدیریت منابع طبیعی، توسعه فیزیکی روستاها و امور زیربنایی، مدیریت منابع انسانی، توسعه کشاورزی و توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی در نظر گرفته‌اند (Gibson, 2010: 238). در این میان، فراهم ساختن امکانات و زیرساخت‌های فیزیکی مختلف و بهسازی و توسعه کالبدی فضایی روستاها، یکی از مؤلفه‌های اصلی برنامه‌ریزی توسعه روستایی به شمار می‌رود (Liu, 2009: 559). با در نظر گرفتن اهمیت موضوع، طرح هادی روستایی با هدف ارتقای سطح کفی ساختار کالبدی و فیزیکی مناطق روستایی و در نتیجه بهبود وضعیت اجتماعی اقتصادی آن‌ها و در نهایت دستیابی به توسعه روستاها در سطح کشور به اجرا در آمده است (رضایی و صفا، ۱۳۹۲: ۵۱).

توجه به محیط روستایی، تلاش برای تجدید حیات و بهسازی بافت روستایی به شکل امروزی در دنیا از نیمه دوم قرن بیستم یعنی هم‌زمان با ظهور تفکر پسامدرن آغاز شد. از این زمان بود که طرح‌هایی چون، Local Plan (نشان‌دهنده چگونگی

توسعه یک منطقه با جزئیات کاربری اراضی)، Master Plan (نشان‌دهنده چگونگی توسعه یک منطقه)، Structure Plan (طرحی ساختاری برای نشان دادن سیاست‌ها و چگونگی کاربری اراضی) و Area Comprehensive Strategy (برنامه‌های جامع با دیدی بلند مدت، جهت توسعه یک منطقه (Zaree, 2011: 56) تهیه و اجرا گردیدند؛ در کشور ما نیز سابقه توجه به این مسأله را می‌توان به دوران بعد از انقلاب اسلامی و با اجرای طرح‌های هادی دانست (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۹۳). امروزه طرح هادی روستایی مهم‌ترین ابزار مدیریت توسعه روستایی در ایران است. این طرح‌ها بیشتر جنبه‌های کالبدی روستاها را مورد توجه قرار می‌دهند، در واقع بخش عمده قابل اجرا یا اجرا شده طرح‌های هادی روستاهای کشور نیز جنبه کالبدی دارند (خرشادی‌زاده و اسمعیل‌نژاد، ۱۳۹۵: ۱۳۱). می‌توان گفت طرح‌های هادی در ایران متأثر از دیدگاه کارکردگرایی با محوریت قرار دادن تحولات کالبدی در روستاها سعی در دگرگون ساختن کالبد روستاها و دستیابی به توسعه روستایی هستند (مظفر و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۲). محصول نهایی طرح‌های هادی روستایی در ایران نقشه کاربری اراضی پیشنهادی، جدول سرانه‌ها و ضوابط و مقررات می‌باشد. طرح هادی به عنوان یک متغیر بیرونی، وارد سیستم روستا می‌شود، بر ساختارهای روستا اثر می‌گذارد، که این ساختارها شامل ابعاد چهارگانه فیزیکی-کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی روستا است. طرح هادی با مبنای تغییر و تحول در ساختار فیزیکی-کالبدی بخشی از فرایند توسعه روستایی به شمار می‌رود (اصلائی، ۱۳۷۸: ۲۲۳). طرح هادی روستایی، مهم‌ترین سند قانونی و رسمی توسعه و عمران مناطق روستایی و راهبرد اساسی برای دستیابی به توسعه روستایی محسوب می‌شود (پژوهشکده سوانح طبیعی، ۱۳۹۳: ۷۴۷). این طرح به‌عنوان مهم‌ترین و موردی‌ترین طرح است که مستقیماً با روستاها و اجتماع روستایی ارتباط دارد (رضوانی، ۱۳۸۱: ۷۱۱). این نوع طرح‌ها باهدف کاهش نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی، و برای این باور به اجرا درآمد که با ارتقاء کیفیت ساختار کالبدی، ساختار اجتماعی - اقتصادی روستاهای کشور نیز متحول می‌گردد و از این راه زمینه‌های توسعه روستایی فراهم می‌شود. معمولاً آنچه در بیان هدف طرح هادی گفته می‌شود، ایجاد بستر لازم برای توسعه، رشد و بالندگی روستا طی یک افق ۱۰ ساله است (زارعی، ۱۳۸۸: ۵۶). در اساسنامه بنیاد مسکن انقلاب اسلامی طرح هادی، طرح تجدید حیات و هدایت روستا با لحاظ نمودن ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی تعریف شده است (مولائی هاشجین، ۱۳۸۶: ۱۰۶). بنابراین طرح هادی سه هدف را دنبال می‌کند که عبارتند از: اصلاح بافت کالبدی موجود، تعیین سمت و موقعیت توسعه‌ی روستا و در نهایت تعیین کاربری‌ها و مکان‌یابی آنها است (مطیعی‌لنگرودی و یاری، ۱۳۸۹: ۵۹). شکل شماره (۱) الگوهای برنامه‌ریزی فضایی برای توسعه روستایی را نشان می‌دهد.

شکل ۱. الگوی برنامه‌ریزی فضایی برای توسعه روستایی (محمدی و همکاران، ۱۳۹۹)

۱.۲. مبانی فکری حاکم بر طرح هادی روستایی

۱.۱.۲. کارکردگرایی: کارکردگرایی محصول علم مدرن بوده و متناسب با فرهنگ سودمندگرایی طبقه بورژوا در آمریکا شکل گرفته است (فصیحی، ۱۳۸۹: ۱۱۰). مهمترین زمینه اجتماعی مؤثر بر کارکردگرایی رشد فرهنگ سودمندی مبتنی بر مکتب اصالت لذت بتنامی در میان طبقه متوسط بورژوازی در فرانسه است. تأکید بر سودمندی یک پدیده و عمل انسانی، نسبت‌گرایی، نفی معیارهای ماورایی در ارزشیابی اشیا، تضعیف ارزش‌های دینی و اخلاقی و تفکیک میان اخلاق و قدرت، مهم‌ترین ویژگی‌های فرهنگ اصالت سودمندی است. آنچه در فرهنگ اصالت سودمندی ارزشمند قلمداد می‌گردد، سود مادی و اقتصادی اشیا و حتی انسان است و هیچ امر مقدسی وجود ندارد (فصیحی، ۱۳۸۹: ۱۱۲). نظریه کارکردگرایی در چارچوب مفهومی خود در حوزه هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، معرفت‌شناسی و روش‌شناسی بر مفروضاتی تأکید دارد که رهیافت برنامه‌ریزی جامع (خردگرا) شدیداً از آن تأثیر پذیرفته است، این مفروضات در چارچوب مؤلفه‌های مزبور به شرح زیر هستند:

۲.۱.۲. هستی‌شناختی: در چارچوب طرح هادی روستایی، بعد مادی فضای روستایی که دارای تجلی کالبدی است، اهمیت بیشتری دارد. به همین علت، بعد اجتماعی - اقتصادی که ماهیتی معنایی دارد، مورد توجه قرار نمی‌گیرد. «آنچه به راستی اتفاق می‌افتد، تغییر در بافت کالبدی روستا، آن هم در حد شبکه معابر و پس و پیش کردن واحدهای مسکونی و تأسیساتی است. حال آن‌که این گونه تغییر که در جای خود می‌تواند به بهبود شرایط عمومی روستا کمک کند، به تغییرات ناخواسته کارکردی منجر می‌شود. اراضی روستایی، به‌ویژه در لبه‌های معابر، ماهیت خود را به‌عنوان عامل تولیدی از دست می‌دهند و به کالا تبدیل می‌شوند؛ با تغییر الگوی مسکن، بسیاری از عوامل و فضاهای معیشتی از فعالیت اقتصادی حذف می‌شوند و نهایتاً منابع کمیاب روستا، آب و زمین، به خدمت ساخت و ساز و الگوی زیستی شبه شهری در می‌آیند. از سوی دیگر، در غیاب ساختارهای متناسب حقوقی و نظارتی، کاربری‌ها تغییر می‌یابند و پس از چندی، روستا به شهر یا شهرکی خدماتی، بدور از سرشت تولیدی خود، تبدیل می‌شود» (سعیدی، ۱۳۹۱: ۱۲). این در حالی است که، فضای روستایی نظامی است که دارای ویژگی‌های ساختاری - کارکردی در ابعاد مختلف اجتماعی - اقتصادی و کالبدی (فیزیکی) است. هدف این نظام، حرکت به سمت پایداری است و تمام عناصر در این مسیر از کارکرد خاصی برخوردارند. به‌طوری‌که، انحراف و اختلال در یک جزء نظام، به‌ویژه اجزای برجسته آن اختلال در سایر اجزاء را نیز در پی دارد. به‌عبارتی دیگر، تحول کالبدی نبایستی بدون تحول اجتماعی - اقتصادی فضای روستایی انجام گیرد. چراکه، به‌علت اجتماعی بودن روستا، ماهیت انسانی آن بر ماهیت طبیعی‌اش (کالبدی) برتری دارد.

۲.۱.۳. انسان‌شناسی: طرح هادی روستایی با هدف ایجاد نظم در بهره‌برداری از فضا و جلوگیری از تغییر و دگرگونی در سکونتگاه‌های روستایی تعریف شده است. این طرح، سازوکاری است برای جلوگیری از رفتارهای اتفاقی انسان در فضا؛ تا زمینه را برای قابل پیش‌بینی ساختن رفتارهایی که متأثر از نیازهای جدید و یا خلاقیت‌های فردی پدید می‌آیند؛ فراهم نمایند. در این بین، برنامه‌ریزان بجای توجه به برابری، آزادی و خوشبختی انسان - و یا به‌عبارتی نیازهای اساسی - به برقراری نظم (آن هم کالبدی) و جامعه‌پذیری روستاییان از طریق تعیین ضوابط و مقررات فیزیکی مشترک اقدام می‌کنند. البته در تعیین این ضوابط و مقررات (یا به‌عبارتی هنجارهای مورد توجه برنامه‌ریزان) نیز به منشائی فرا روستایی (شهری) توجه دارند. در نتیجه، هیچ وقت به منشأ هنجارها، نحوه تغییر و توسعه آنها توجه ندارند. بر مبنای این نگاه، انسان روستایی نمی‌تواند خالق ضوابط و مقررات متناسب با مقتضیات خود در بهره‌برداری از فضا باشد. بلکه، این برنامه‌ریز است که با دانش خود می‌تواند در خلق ضوابط و مقررات البته با منشائی فراروستایی برای کنترل رفتار روستاییان عمل نماید.

۲.۱.۴. روش‌شناسی: توسعه و گسترش جهان‌بینی جزء نگر در چارچوب منطق دکارتی زمینه‌ساز ظهور روش‌شناسی کمی شد که برای کشف واقعیات اجتماعی پدیده را بایستی به اجزایی خردتر تقسیم نمود و آن بخشی که به حس در می‌آمد مورد بررسی قرار داد. این روش‌شناسی در طرح هادی نیز مورد توجه قرار گرفت. تأکید بر روش‌ها، فنون و ابزار کمی (فن محوری)، محوریت برنامه‌ریزان و تخصص آنها در ارائه برنامه و طرح توسعه، پهنانگری در مطالعه با حضور کوتاه‌مدت در روستا و مراجعه به افرادی خاص مصادیق این روش‌شناسی در تهیه طرح هادی است.

طرح هادی در بین تمامی طرح‌های عمرانی اهمیت خاصی دارد و از سه جنبه مهم است اول: با توجه به زمان آغاز این طرح‌ها تهیه و اجرای آنها بیش از ۲۰ سال سابقه دارد. دوم: از آنجاکه طرح‌های هادی در مقیاس روستا تهیه می‌شود گستره

مکانی آنها زیاد است و در تمامی نواحی روستایی کشور می‌توان نمونه‌هایی از آنها را یافت. سوم: طرح‌های هادی روستایی محلی‌ترین و موردی‌ترین طرح‌ها محسوب می‌شوند که به طور مستقیم با اجتماع روستایی ارتباط دارند (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۷۰). از این‌رو، سو و ادامه روند طراحی و اجرای این طرح‌ها از سوی دیگر، با در نظر گرفتن اهمیت طرح‌های هادی از یک بررسی و ارزیابی اثرات این طرح‌ها در ابعاد مختلف می‌تواند بسیار حساس و ضروری باشد زیرا چنین سو اطلاعات لازم برای مدیران را از طریق یک فرایند بازخوردی کارآمد فراهم می‌سازد تا بررسی‌هایی از یک آنها بتوانند روش‌های مناسب‌تر و بهتری را برای اجرای طرح‌های آتی انتخاب نمایند و از سوی دیگر، از طریق شناسایی ضعف‌ها و موانع اجرایی طرح می‌توانند به یافتن راه حل کمک نموده و در نتیجه اجرای طرح‌های آتی را اثر بخش‌تر و کارا تر نمایند (Kelly et al, 2006: 292). از این‌رو، با در نظر گرفتن اهمیت طرح‌های هادی از یک سو و ادامه روند طراحی و اجرای این طرح‌ها از سوی دیگر، بررسی و ارزیابی اثرات این طرح‌ها در ابعاد مختلف می‌تواند بسیار حساس و ضروری باشد (HFIR, 2007: 214).

۳. پیشینه پژوهش

در زمینه طرح‌های هادی روستایی و اثرات اجرایی این طرح مطالعات زیادی صورت گرفته که در ذیل به برخی از این مطالعات اشاره شده است.

باو و رهات^۱ (۲۰۱۸) در مطالعات خود بر اهمیت ارزیابی و آسیب شناسی برنامه‌ها و پروژه‌های توسعه روستایی تأکید کرده‌اند. رحمانی فضلی و همکاران (۱۳۹۶): بی‌توجهی به ساختارها و کارکردهای خاص هر سکونتگاه روستایی، کم‌توجهی به نقش مردم و مشارکت آنان، کم‌توجهی به موقعیت جغرافیایی و شرایط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و زیست محیطی خاص هر روستا و اجرای طرح به صورت تیپ (حالت یکسان در تمام روستاها) از آسیب‌های تهیه و اجرای طرح هادی روستایی در دهستان چهل چای واقع در استان گلستان هستند. کمانرودی کجوری و مجیدی (۱۳۹۶): با هدف آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی در جمع‌آوری و دفع آبهای سطحی نشان داد آسیب‌ها را می‌توان در سه بعد تعریف (شرح خدمات)، مدیریتی و اجرایی طبقه‌بندی کرد. هو و دان^۲ (۲۰۱۶) نتایج نشان داد در روستای باثوهی پکن، ضعف مشارکت ساکنان در فرایند تهیه و اجرای پروژه‌های زیرساختی و فیزیکی، از مهم‌ترین چالش‌هاست. حسینی و همکاران^۳ (۲۰۱۵) براساس نتایج پژوهش برای نوسازی و مقاوم‌سازی سکونتگاه‌های روستایی در برابر زلزله در مطالعات طرح هادی روستایی شهرستان تفرش، مطالعات مکانیک خاک که برای روستاهای واقع در دامنه‌های مناطق تپه‌ای، نزدیک رودخانه‌ها یا مستعد زمین لرزه بسیار مهم هستند، در طرح پیشنهادی گنجانده نشده است. موسوی و همکاران (۱۳۹۳): نگاه تک بعدی به طرح‌ها، عدم تخصیص اعتبارات لازم، نبود مدیریت یکپارچه، عدم توجه به مشکلات اصلی روستاها (جنبه‌های اقتصادی) سبب شده است که نتایج این مداخله‌ها در روستاهای تجربی استان چندان مثبت ارزیابی نشده و در خصوص تأثیر مثبت و پایدار این‌گونه مداخله‌ها در کیفیت روستاهای تجربی تردید جدی وجود داشته باشد. علینفی پور و پوررمضان (۱۳۹۳): طرح هادی مهم‌ترین ابزار مدیریت توسعه روستایی است که جنبه‌های کالبدی را بیشتر از جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی مورد توجه قرار می‌دهد. عنابستانی و حاجی‌پور (۱۳۹۲): بین اثرات اجرای طرح هادی و تغییرات اقتصادی در ابعاد زندگی روستاییان همبستگی معناداری وجود ندارد. میکاییل و همکاران^۴ (۲۰۱۳) نتایج نشان داد جذب مشارکت روستاییان در اجرای طرح هادی، یکی از مهم‌ترین مشکلات اجرای طرح هادی در شهرستان آمل بوده است. لانگ و همکاران^۵ (۲۰۱۲) مهم‌ترین مشکلات و موانع اجرای طرح‌های توسعه کالبدی- فیزیکی شامل؛ ضعف در سیاست‌گذاری دولتی و نبود انگیزه‌های کافی برای توسعه عمرانی روستاها، تقلید از طرح‌های شهری و از بین رفتن بافت سنتی روستاها، کمبود منابع مالی جهت اجرای طرح‌ها و پروژه‌های توسعه کالبدی، عدم توجه کافی به توسعه مناطق روستایی و تأکید بیش از حد بر صنعتی‌سازی و شهرنشینی، سنتی بودن کشاورزی و شکاف درآمدی بین مناطق روستایی و شهری و پراکندگی مناطق روستایی و موقعیت

1 . Bhave and rahate
2 . Hou and Duan
3 . Hosseini et al
4 . Mikaeil et al
5 . Long et al

جغرافیایی آنها دانسته‌اند. عزیزی دمیچلو (۱۳۹۱): اجرای طرح هادی از لحاظ دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی در روستاها، بهبود وضعیت معابر فرعی، هدایت آب‌های جاری در روستاها و عدم آلودگی جاده‌ها، در محدوده مورد مطالعه موفقیت چندانی نداشته است. جعفرپور (۱۳۹۱): نتایج نشان داد که مؤلفه‌های شرح خدمات طرح‌های هادی روستایی به‌صورت کافی برآورد کننده خواسته‌ها و نیازهای ساکنین روستاها نبوده است. مسلی و اوون^۱ (۲۰۰۸) با توجه به سرعت تغییرات در جوامع انسانی یکی دیگر از عوامل موفقیت طرح‌های توسعه آگاهی از تحولات نیازهای روستاییان است دسترسی بهتر و بیشتر به خدمات روستایی نیازمند درک کامل از نیازهای سریع‌اً در حال تغییر جامعه روستایی می‌باشد.

آنچه مطالعات گذشته نشان می‌دهد، طرح‌های هادی از بعد توسعه فضایی-کالبدی در توسعه روستاها مؤثر بوده‌اند، اما از نظر توسعه اجتماعی-اقتصادی و همچنین زیست محیطی نتوانسته‌اند در بهبود وضعیت روستاییان مؤثر واقع شوند. طبق مطالعات صورت گرفته در زمینه طرح‌های روستایی، هر چند که طرح هادی روستایی دارای اثرات مثبت در ابعاد مختلف برای روستاهای کشور بوده است و حتی زمینه کاهش شکاف بین مناطق روستا و شهر ایجاد کرده است، ولی به لحاظ رویکرد حاکم بر تهیه آن، جامعه روستایی را با چالش‌هایی روبرو ساخته است. در واقع تجربه شش دهه برنامه‌ریزی در کشور نشان داد که برنامه‌ریزی فن محور و متمرکز و با روش اثبات‌گرایانه نه تنها نتوانسته تحولات اساسی در روستاهای کشور به دنبال داشته باشد، بلکه زمینه برخورد تک‌ساختی و بخشی را فراهم ساخته است، به گونه‌ای که هنوز شاخص‌های توسعه در روستاهای کشور در سطح مطلوب قرار ندارند. بنابراین نگرانی‌های موجود در زمینه تأثیرات نامطلوب ناشی از اجرای پروژه‌های توسعه‌ی روستایی، به چالش‌هایی عمده در سطوح ملی و منطقه‌ای دامن زده است و همین امر لزوم توجه فزاینده به جنبه‌های پایداری پروژه‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی را تبیین می‌کند. در این راستا با توجه به پیشینه پژوهش مطالعه‌ای که در زمینه آسیب‌شناسی (عوامل بازدارنده و پیش‌برنده) در طرح‌های هادی روستایی صورت نگرفته است که می‌تواند نوآوری پژوهش در این زمینه باشد.

4. روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث روش توصیفی-تحلیلی است. روش جمع‌آوری اطلاعات با توجه به ماهیت مطالعه به‌صورت پیمایشی و کتابخانه‌ای با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه با متخصصان طرح‌های روستایی می‌باشد. برای تأیید روایی پرسشنامه با توجه به اینکه تحقیقات اندکی در این زمینه انجام گرفته است از نظر اساتید و متخصصان امر و جهت بررسی میزان پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد. که ضریب کلی آلفا برای تمامی متغیرها به‌دست آمده که نشان از پایایی بالای پرسشنامه می‌باشد (جدول ۱). جامعه آماری شامل کارشناسان و متخصصان طرح هادی روستایی است. این جامعه شامل همه افراد (سطح استان مازندران) بوده است که تخصص علمی و سابقه اجرایی در تهیه و اجرای طرح هادی داشته‌اند. این افراد شامل مسئولان و مدیران ارشد و همچنین کارشناسان بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، نقشه‌برداران، مشاوران تهیه طرح هادی، پیمانکاران، شرکت‌های مهندسی مشاور، و... هستند. برای تعیین حجم نمونه از روش گلوله‌برفی استفاده شد (به این شکل که به‌صورت زنجیره‌ای اولین نمونه، نمونه‌های بعدی را تعیین می‌کند) استفاده گردید که ۳۰ نفر از متخصصان طرح‌های هادی به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. براساس مبانی نظری پژوهش شاخص‌های مورد مطالعه در این پژوهش در جدول (۲) آورده شده است که در قالب ۵ شاخص اصلی شامل (محیطی، اجتماعی، اقتصادی، روانشناختی، محتوایی) و ۳۳ گویه و در قالب طیف (۵ گانه لیکرت) می‌باشد و از نرم‌افزار SPSS جهت تحلیل داده‌ها و از آزمون‌های t تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید.

جدول ۱. میزان آلفای کرونباخ متغیرها

گویه‌ها	میزان آلفای کرونباخ
---------	---------------------

محیطی	۰/۶۲۷
اجتماعی	۰/۷۲۳
اقتصادی	۰/۸۷۳
روانشناختی	۰/۸۵۱
محتوایی	۰/۶۳۸

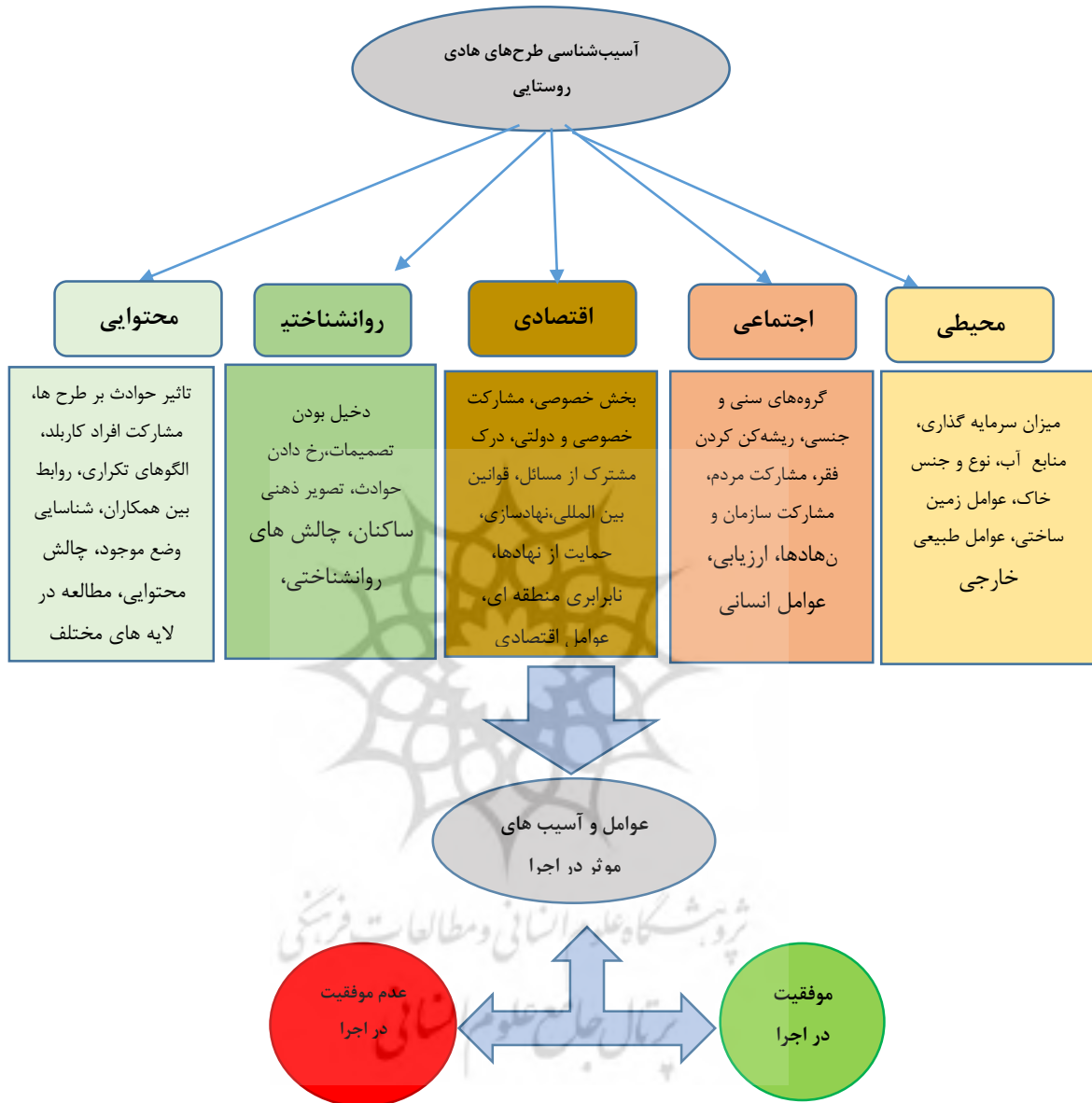
جدول ۲. متغیرها و گویه‌های آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی

متغیرها	گویه‌ها
محیطی	میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش کشاورزی زیاد است، در اجرا و تهیه طرح‌های روستایی منابع آب نقش حیاتی دارند، در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی به نوع و جنس خاک توجه می‌شود، در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی شناسایی عوامل زمین‌ساختی (حرکات دامنه‌ای) زمین لرزه، گسل و... از اهمیت بالایی برخوردار است ، عوامل اثرگذار طبیعی خارجی (تغییرات اقلیمی) در تهیه طرح‌های روستایی در نظر گرفته می‌شود (امانی کلاریجانی، بازدید میدانی از طرح‌های انجان شده و مصاحبه با دهیاران و شوراهای روستایی‌ها؛ طرح‌های انجام شده در روستاهای، بوخیل، ایوک، فرامرز کلا و روستاهای جنگلی لاجیم و اتو سال ۱۴۰۰؛ جلسه کارگروه زیربنایی استان دی ماه سال، ۱۳۹۹)
اجتماعی	در اجرا و تهیه طرح‌های روستایی همه گروه‌های سنی و جنسی در نظر گرفته می‌شوند، در طرح‌های روستایی هدف ریشه‌کن کردن فقر است، در تهیه، اجرا و ارزیابی طرح‌های روستایی مردم نقش مهمی دارند، همه سازمان و نهاد وزارتخانه‌ها در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی با هم مشارکت دارند، همه طرح‌های روستایی هر پنج سال یکبار مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، عوامل انسانی اثرگذار داخلی (محلی، منطقه‌ای، ملی) در طرح‌های روستایی در نظر گرفته می‌شود(قادرمرزی، شیرکانی، ۱۴۰۰؛ مایکل وودز، ۱۳۸۹)
اقتصادی	بخش خصوصی در توانمندسازی روستاییان نقش مؤثری دارد، بخش خصوصی و دولتی در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی با یکدیگر مشارکت دارند. همه سازمان‌ها و وازرتخانه‌ها درک مشترکی از مسائل و مشکلات روستاها دارند. در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی قوانین بین‌المللی در نظر گرفته می‌شوند، دولت در نهادسازی روستاها نقش دارد، دولت از نهادهای روستایی حمایت می‌کند، طرح‌های روستایی بر اساس نابرابری‌های منطقه‌ای تهیه می‌شود، عوامل اقتصادی بیشترین نقش را در نوع طرح‌های روستایی دارند(شوماخر، ۱۳۹۸؛ جمعه‌پور، ۱۳۹۸، کارگاه زیربنایی استان مازندران، ۱۳۹۹؛ جلسه شورای برنامه ریزی و توسعه استان، محمد رضوانی، ۱۳۸۲)
روانشناختی	این مورد را در نظر داریم که (هر تغییری که مطرح می‌شود، هر تصمیمی گرفته شود) می‌تواند کل طرح‌ها را تحت تأثیر قرار دهد، رخ دادن زنجیره‌ای از حوادث و رویدادها در اجرای این طرح‌ها بسیار مهم است، یکی از مهمترین موضوعات مرتبط با مجموعه‌ها و بافت‌های روستایی، تصویر ذهنی ساکنان و خاطرات جمعی آنان می‌باشد که در قالب سازمان فضایی-ادراکی قابل ارائه است، چالش‌های روانشناختی (ارائه گزینه‌های برنامه‌ای و طراحی روستایی و معرفی مکانیسم‌های ارزیابی آنها و دستیابی به راه حل بهینه در پیشنهاد‌های مربوطه در طرح‌های روستایی به چشم نمی‌خورد)
محتوایی	تصور می‌کنیم که درک چگونگی رخ دادن زنجیره‌ای از حوادث و رویدادها در اجرای این طرح‌ها بسیار مهم است، از افرادی کاربرد سازمان برای پیدا کردن یک راه حل جهت شناسایی مشکلات طرح‌های مورد مشارکت می‌دهم. به این مورد فکر می‌کنیم که الگوهای تکراری در اجرای طرح‌های روستایی از یک رویداد خاص و نابهنگام مهم‌تر هستند. چالش‌های محتوایی طرح هادی روابط علی و معلولی چالش‌های محتوایی که در یک وضعیت مشخص طی مراحل طراحی و اجرای این طرح‌ها رخ می‌دهند را در نظر می‌گیرم. روابط بین همکاران اجرایی سازمان‌ها در شناسایی چالش‌های محتوایی طرح‌های هادی را در نظر می‌گیرم، در مرحله شناسایی وضع موجود، صرفاً محدود به بررسی و پیشنهاد در مورد کاربری زمین بوده و «نظام کارکرد و فعالیت» مغفول مانده است. منظور از بررسی فعالیت، تعیین تنوعات و اقسام هریک از کاربری‌ها و فعالیت‌ها به‌گونه‌ای است که متضمن تحقق‌پذیری اقتصادی-اجتماعی طرح‌ها شود، چالش‌های محتوایی را به‌عنوان یک سری از مسائل مرتبط به هم در طی این پروسه در نظر می‌گیریم. توجه به دو محدوده مطالعه و مداخله با دلایلی که منتج از مطالعات و بررسی‌های تفصیلی باشد نیازمند مطالعه در لایه‌های مختلف تشکیل‌دهنده فرم محیط (حرکت و دسترسی، نظم کالبدی، عملکرد در فعالیت و ...) است تغییرات، تصمیمات کوچک می‌تواند نتایج مهمی ایجاد کند.

منبع: (غلام رضایی، ۱۳۹۲؛ خراشادی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵؛ آمار و همکاران، ۱۳۸۸؛ Lampič, 2012; Machado, 2017; Liu, 2009; Long, 2012)

بر اساس مدل مفهومی پژوهش آسیب‌هایی که طرح‌های هادی روستایی با آن مواجه می‌باشد، عبارت است از: عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیطی، روانشناختی و محتوایی که هر کدام از این عوامل خود به زیر شاخه‌های مختلف تقسیم می‌شود

که در اجرای طرح هادی تأثیرگذار می‌باشند و در میزان موفقیت یا عدم موفقیت طرح هادی مؤثر می‌باشند اگر این زیر شاخه‌ها به درستی در اجرا مدنظر قرار گیرند باعث موفقیت طرح و در غیر این صورت باعث عدم تحقق طرح هادی یا اجرای ناقص طرح می‌گردد که در نهایت باعث عدم رضایت ساکنان روستاها را به دنبال دارد.

شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش

استان مازندران در شمال کشور و با وسعتی معادل ۲۳۷۵۶ کیلومتر مربع حدود ۱/۴۶ درصد از مساحت کشور را در برداشته است. دریای خزر در شمال، استان‌های تهران و البرز و سمنان در جنوب و استان‌های گیلان و گلستان به ترتیب در غرب و شرق استان قرار دارند. مازندران بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای ۲۲ شهرستان به نام‌های گلوگاه، بهشهر، نکا، میانرود، ساری، سوادکوه، جویبار، سیمرغ، قائمشهر، بابل، بابلسر، فریدونکنار، آمل، محمود آباد، نور، نوشهر، چالوس، عباس‌آباد، کلاردشت، تنکابن، رامسر و ۵۷ شهر، ۵۷ بخش، ۱۳۲ دهستان و ۳۶۴۵ آبادی می‌باشد.

براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت استان مازندران بالغ بر ۳۲۸۳۵۷۷ نفر می‌باشد که شامل ۱۰۸۴۷۸۶ خانوار و ۱۶۵۴۰۰۷ نفر مرد و ۱۶۲۹۵۷۰ نفر زن می‌باشند. ۵۰٫۳۷ درصد از جمعیت استان را مردان و ۴۹٫۶۳ از جمعیت استان را زنان تشکیل می‌دهند. ۵۷ درصد جمعیت استان ساکن شهر و ۴۳ درصد از جمعیت استان ساکن روستا می‌باشند. تراکم نسبی جمعیت استان ۱۳۵ نفر در هر کیلومترمربع می‌باشد که نسبت به جمعیت و وسعت کشور جمعیت بالائی را در خود جای داده است (اداره کل ثبت احوال استان مازندران).

شکل ۳. نقشه تقسیمات سیاسی محدوده مورد مطالعه (استان مازندران)

۵. یافته‌های پژوهش و بحث

در پژوهش حاضر اطلاعات جمع‌آوری شده در دو مرحله توصیفی و استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است.

۵.۱. توصیفی

یافته‌های توصیفی در این پژوهش شامل آمارهای مربوط به مشخصات پاسخگویان اعم از (سن، جنس، میزان تحصیلات، تاهل، سابقه کار) می‌باشد. براساس جدول (۳) در رابطه با متغیر سن، نشان می‌دهد که بیشتر پاسخگویان مربوط به گروه سنی ۴۰-۵۰ با درصد (۶۰) درصد بوده‌اند. براساس نتایج حاصل از پرسشنامه در رابطه با متغیر سطح تحصیلات پاسخگویان، بیشترین میزان فراوانی و درصد تحصیلات در بین پاسخگویان مربوط به مقطع دکترا با (۴۶/۷) و کارشناسی ارشد (۴۰/۴) درصد می‌باشد. و همچنین براساس جنسیت (۱۹ نفر) مرد و ۱۱ نفر زن بوده‌اند که ۲۴ نفر از آنان متاهل و ۶ نفر از آنان مجرد بوده‌اند. و براساس سابقه کار (۱۰-۱۰ سال) ۳ نفر، (۱۰-۱۵ سال) ۱۴ نفر، (۱۵-۲۰ سال) ۷ نفر و در نهایت (بالتر از ۲۰ سال) ۶ نفر بوده‌اند.

جدول ۳. مشخصات پاسخگویان جامعه نمونه مورد مطالعه

متغیرها	وضعیت	فراوانی	درصد
سن	۳۰-۲۰	-	-
	۴۰-۳۰	۶	۲۰٪
	۵۰-۴۰	۱۸	۶۰٪
	بالتر از ۵۰	۶	۲۰٪
جنسیت	زن	۱۱	۳۶٪
	مرد	۱۹	۶۳٪
تحصیلات	لیسانس	۴	۱۳٪
	فوق لیسانس	۱۲	۴۰٪
	دکتر	۱۴	۴۶٪
	مجرد	۶	۲۰٪
تاهل	متاهل	۲۴	۸۰٪
	۱۵-۱۰ سال	۱۴	۴۶٪
	۲۰-۱۵ سال	۷	۲۳٪
	۲۰ سال و بالاتر	۶	۲۰٪

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

۵.۲. یافته‌های استنباطی

در این پژوهش برای بررسی آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی با توجه به مقیاس داده‌ها از آزمون T تک‌نمونه‌ای و تحلیل عاملی اکتشافی جهت انتخاب عوامل مؤثر بر پیشبرد طرح‌های هادی روستایی استفاده شده است. قبل از گرفتن آزمون لازم است که نرمال بودن توزیع داده‌های مربوطه مورد بررسی قرار گیرد. که برای این منظور از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید (جدول ۴).

جدول ۴. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیرهای طرح هادی روستایی

نرمال بودن	آزمون کولموگروف-اسمیرنوف		
	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره
طرح هادی روستایی	۰/۵۳۲	۳۰	۲/۲۹۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف حاکی از آن است که زمینه برای آزمون‌های پارامتریک (t) فراهم است چراکه آزمون نرمال بودن داده‌ها (کولموگروف-اسمیرنوف) برای شاخص‌های مربوط به طرح هادی روستایی معنادار نبوده، یعنی داده‌های مربوط به متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال هستند.

جدول ۵. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای برای شاخص‌های آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی

ردیف	زیر معیار	آمار توصیفی				آمار تحلیلی	
		میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	مقدار T	درجه آزادی	معنی داری
۱	سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	۳/۲۳	۱/۱۰	۲/۳۳	۱/۱۵	۲۹	۰/۲۵۷
۲	نقش آب در اجرا و تهیه طرح روستایی	۴/۲۳	۰/۹۷۱	۱/۲۳	۶/۹۵	۲۹	۰/۰۰
۳	توجه به نوع و جنس خاک	۳/۵۶	۱/۵۴	۰/۵۶۶	۲/۰۷	۲۹	۰/۰۵۴
۴	شناسایی عوامل زمین‌ساختی	۳/۳۶	۱/۲۴	۰/۳۶۶	۱/۶۱	۲۹	۰/۱۱۸
۵	در نظر گرفتن گروه‌های سنی و جنسی	۳/۴۶	۱/۳۵	۰/۴۶۶	۱/۸۸	۲۹	۰/۰۷۰
۶	ریشه کردن فقر	۳/۲۶	۱/۲۵	۰/۲۶۶	۱/۱۶	۲۹	۰/۲۵۵
۷	مشارکت مردمی در طرح	۲/۹۳	۱/۳۱	-۰/۶۶۶	-۰/۲۷	۲۹	۰/۰۷۸
۸	مشارکت همه سازمان و نهادها	۳/۶۶	۱/۳۲	۰/۶۶۶	۲/۷۶	۲۹	۰/۰۱۰
۹	ارزیابی طرح‌ها	۳/۶۶	۱/۵۸	۰/۶۶۶	۲/۳۰	۲۹	۰/۰۲۸
۱۰	اثرگذاری عوامل انسانی	۳/۸۳	۱/۱۷	۰/۸۳۳	۳/۸۷	۲۹	۰/۰۰۱
۱۱	اثرگذاری عوامل طبیعی خارجی	۴/۰۶	۱/۲۸	۱/۰۶	۴/۵۴	۲۹	۰/۰۰
۱۲	نقش بخش خصوصی	۳/۴۶	۱/۳۰	۰/۴۶۶	۱/۹۵	۲۹	۰/۰۶۰
۱۳	درک مشترک از مسایل	۳/۳۳	۱/۳۹	۰/۳۳	۱/۳۰	۲۹	۰/۲۰۲
۱۴	در نظر گرفتن قوانین بین‌المللی	۳/۱۰	۱/۴۲	۱/۰۰	۳/۸۵	۲۹	۰/۷۰۳
۱۵	نقش دولت در نهادسازی	۳/۳۶	۱/۲۷	۰/۳۶۶	۱/۵۷	۲۹	۰/۱۲۵
۱۶	حمایت دولت از طرح‌ها	۳/۶۰	۱/۳۰	۰/۰۶	۲/۵۲	۲۹	۰/۰۱۷
۱۷	تهیه طرح روستایی براساس نابرابری	۳/۶۶	۱/۰۹	۰/۶۶۶	۳/۳۴	۲۹	۰/۰۰۲
۱۸	تاثیر عوامل اقتصادی	۳/۸۰	۱/۲۹	۰/۸۰۰	۳/۳۷	۲۹	۰/۰۰۲
۱۹	اقدام بعد از علت‌یابی مشکلات طرح	۴/۱۳	۰/۹۳۷	۱/۱۳	۶/۶۲	۲۹	۰/۰۰۰
۲۰	درک چگونگی حوادث و رویدادها	۴/۱۳	۰/۸۱۹	۱/۱۳	۷/۵۷	۲۹	۰/۰۰۰
۲۱	مشارکت افراد کاربلد در طرح	۳/۸۳	۰/۹۱۲	۰/۸۳۳	۵/۰۰	۲۹	۰/۰۰۰
۲۲	اجرای الگوهای تکراری	۳/۹۰	۱/۰۶	۰/۹۰۰	۴/۶۴	۲۹	۰/۰۰۰
۲۳	چالش‌های محتوایی طرح	۴/۱۶	۰/۹۱۲	۱/۱۶	۷/۰۰	۲۹	۰/۰۰۰
۲۴	تاثیر روابط بین همکاران در محتوا	۳/۸۶	۱/۲۷	۰/۸۶۶	۳/۷۱	۲۹	۰/۰۰۱
۲۵	مغفول ماندن کارکرد و فعالیت	۳/۹۶	۱/۱۸	۰/۹۶۶	۴/۴۵	۲۹	۰/۰۰۰
۲۶	مسائل مرتبط به هم در محتوا	۳/۹۶	۱/۲۹	۰/۹۶۶	۴/۰۷	۲۹	۰/۰۰۰
۲۷	تاثیر تغییرات و تصمیمات در کل طرح	۴/۰۶	۱/۱۴	۱/۰۶	۵/۱۱	۲۹	۰/۰۰۰
۲۸	نیاز به موفقیت در یک یا دو طرح	۴/۰۰	۱/۰۸	۱/۰۰	۵/۰۵	۲۹	۰/۰۰۰
۲۹	تصویر ذهنی ساکنان و خاطرات جمعی	۳/۸۰	۰/۸۴۶	۰/۸۰۰	۵/۱۷	۲۹	۰/۰۰۰
۳۰	چالش‌های روانشناختی	۳/۸۶	۱/۰۷	۰/۸۶۶	۴/۴۱	۲۹	۰/۰۰۰
۳۱	توجه به لایه‌های تشکیل دهنده فرم محیط	۳/۹۶	۱/۰۳۳	۰/۹۶۶	۵/۱۲	۲۹	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

به منظور تعیین تأثیر شاخص‌های آسیب‌شناسی طرح‌های هادی روستایی در استان مازندران از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۵). نتایج مستخرج از آزمون به دلیل آنکه عدد معناداری در اکثر شاخص‌ها از سطح استاندارد در نظر گرفته شده (۰/۰۵) کمتر است در نتیجه فرض H1 در سطح اطمینان ۰/۹۵ رد شد و فرض H0، یعنی وجود رابطه معنی‌دار بین شاخص‌های آسیب‌پذیری طرح‌های توسعه روستایی در عدم تحقق مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین در پاسخ به سؤال اول پژوهش، مهم‌ترین آسیب‌های ساختاری در عدم موفقیت طرح هادی روستایی در استان مازندران کدام‌اند؟ براساس نتایج مستخرج از پرسشنامه و آزمون t، معیارهای ریشه کردن فقر با (۳/۲۶)، مشارکت مردمی در طرح (۲/۹۳)، در نظر گرفتن قوانین بین‌المللی (۳/۱۰)، مغفول ماندن کارکرد و فعالیت (۳/۹۶)، نقش بخش خصوصی (۳/۴۶)، درک مشترک از مسائل (۳/۳۳)،

سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (۳/۲۳)، شناسایی عوامل زمین‌ساختی (۳/۳۶) از جمله آسیب‌های مطرح از دیدگاه متخصصان و کارشناسان طرح هادی در استان مازندران می‌باشد. در بین گویه‌های پژوهش کمترین مقدار به مشارکت مردمی اختصاص یافته است. از نظر کارشناسان مشارکت مردمی در طرح‌های هادی در نظر گرفته نمی‌شود. با توجه به این‌که برنامه‌ریزی باید (بامردم و برای مردم) باشد. متأسفانه در طرح‌های هادی روستایی که مردم روستاها به‌عنوان صاحبان روستا و طرح می‌باشند مغفول مانده‌اند. و بدون توجه به خواسته‌های مردم و پتانسیل‌های روستایی طرح را افراد بالادست و از بالا به پایین و به‌صورت کل‌نگر نوشته می‌شود. همچنین قوانین بین‌المللی در طرح‌های هادی روستایی در نظر گرفته نمی‌شود و متناسب با قوانین روز بین‌المللی طراحی نمی‌گردد. و به طرح‌های قدیمی که در اکثر نقاط دنیا منسوخ شده است اکتفا می‌گردد. همچنین از آسیب‌های طرح هادی عدم مشارکت بخش خصوصی در طرح هادی و نداشتن درک مشترک از مسائل می‌باشد. اگر متخصصان و کارشناسان و مهندسیین مشاور که مجریان این طرح‌ها هستند درک مشترکی از مسائل نداشته باشند طرحی یک‌دست که مشکلات ساکنان روستاها را حل کند طراحی نخواهد شد. و باید همه افراد به یک دید مشترک نسبت به مسائل برسند تا بتوانند در جهت حل مشکلات و از بین بردن نابرابری منطقه‌ای گام بردارند.

-تحلیل عاملی اکتشافی

برای پاسخ به سؤال دوم پژوهش که عوامل پیش‌برنده طرح‌های هادی روستایی در استان مازندران از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. برای انجام تحلیل عاملی در آغاز آزمون بسندگی نمونه‌برداری (KMO)، برای اطمینان از بسندگی حجم نمونه محاسبه شد. با توجه به این‌که همبستگی بین پرسش‌های آزمون زیربنای تحلیل عوامل است، برای اینکه مشخص شود همبستگی بین متغیرها برابر صفر نیست از آزمون کرویت بارتلت استفاده شده ارزش KMO برای این مطالعه (۰.۸۰۲) و آزمون بارتلت که برای تشخیص مقدار همبستگی مدل عاملی پژوهش است. با سطح معناداری (۰.۰۰۰) نشان می‌دهد که داده‌های به‌دست آمده برای تحلیل عاملی مناسب هستند، به این مفهوم که فرض مخالف تأیید می‌شود، یعنی بین متغیرها همبستگی معنی‌دار وجود دارد (جدول ۶).

جدول ۶. نتایج آزمون KMO و بارتلت

KMO and Bartlett's Test	
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.802
df	32
of Sphericity Bartlett's Test	Sig.
	.000

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نمودار تشخیص تعداد عامل‌های معتبر (نمودار اسکری)

در روش اسکری، نمودار مقدار ویژه برای هر عامل ترسیم می‌شود. در نقطه‌ای که شکل منحنی برای مقادیر ویژه به‌صورت افقی درآید، آن نقطه اسکری (سنگ‌ریزه) نامیده می‌شود و عامل‌هایی که سمت چپ آن قرار دارند عامل‌های واقعی و بقیه عامل‌ها خطا قلمداد می‌شوند. این نمودار یک تصویر گرافیکی از مقادیر ویژه در هر یک از عوامل استخراج شده را نشان می‌دهد. مقدار واریانس توجیه شده با استخراج عوامل بعدی به سرعت افت می‌کند نقطه جالب جایی است که منحنی به نقاطی وصل می‌شود که شروع به مسطح شدن کرده است.

Component									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
s2		.550	.546						-.374
s3	.590		.610						
s7	.363		-.599	.337					
s1			.468	.332					.303
s30	.538			-.604					
s27	.460	.465		.483					
s6		-.308			.441	.547			.464
s22	.413	.321						.659	
Extraction Method: Principal Component Analysis.									
a. 9 components extracted.									

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

بنابراین طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی از ۳۳ مؤلفه در زمینه عوامل مؤثر بر پیشبرد اهداف طرح‌های هادی روستایی در استان مازندران در ابعاد مختلف، ۹ مؤلفه مشخص شد که شامل سه عامل (اقتصادی، اجتماعی و محتوایی) می‌باشد.

- ۱) S9 همه سازمان و نهاد وزارتخانه‌ها در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی با هم مشارکت دارند
- ۲) S15 در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی قوانین بین‌المللی در نظر گرفته می‌شوند
- ۳) S13 بخش خصوصی و دولتی در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی بایکدیگر مشارکت دارند
- ۴) S8 در تهیه، اجرا و ارزیابی طرح‌های روستایی مردم نقش مهمی دارند
- ۵) S12 بخش خصوصی در توانمندسازی روستاییان نقش موثری دارد
- ۶) S17 دولت از نهادهای روستایی حمایت می‌کند
- ۷) S11 عوامل انسانی اثرگذار داخلی (محلی، منطقه‌ای، ملی) در طرح‌های روستایی در نظر گرفته می‌شود.
- ۸) S24 تصور می‌کنیم که درک چگونگی رخ دادن زنجیره‌ای از حوادث و رویدادها در اجرای این طرح‌ها بسیار مهم است.
- ۹) S25 از افرادی کاربرد سازمان برای پیدا کردن یک راه حل جهت شناسایی مشکلات طرح‌های مورد مشارکت می‌دهم

براساس یافته‌های تحقیق و نظر متخصصان در حوزه طرح هادی در استان مازندران نشان می‌دهد عواملی که باعث پیشبرد بهتر طرح هادی در این منطقه می‌شود عبارت است از: مشارکت نهادها، در نظر گرفتن قوانین بین‌المللی، نقش بخش خصوصی در زمینه طرح‌ریزی و اجرای طرح هادی، حمایت دولت از روستاییان، در نظر گرفتن عوامل انسانی و حوادث و رویدادهایی که باعث اجرای بهتر طرح می‌شوند. در پژوهش حاضر سعی کردیم آسیب‌های بازدارنده و عوامل پیش‌برنده طرح هادی در استان مازندران را بررسی کنیم. طرح‌های هادی روستایی باید با توجه به نیاز مردم روستا طراحی گردد تا به نیاز و مشکلات آنان پاسخ داده شود در غیر این صورت برعکس عمل خواهد نمود و باعث مهاجرت بی رویه روستاییان به شهر خواهد گردید.

۶. نتیجه‌گیری

طرح هادی روستایی به‌عنوان محلی‌ترین طرح‌های توسعه و عمران روستایی در طول سالیان اخیر تحولات کالبدی قابل توجهی را در سکونتگاه‌های روستایی کشور به وجود آورده است. در واقع این طرح با رویکرد کالبدگرایانه خود تلاش دارد تا ضمن ساماندهی بافت کالبدی نواحی روستایی، تحولات آتی آن را کنترل و در جهت مناسب هدایت نماید. به رغم دستاوردهای ارزنده این طرح نظیر افزایش ارزش اقتصادی اراضی داخل بافت روستایی، گرایش به اسکان‌های فصلی در روستاها و توسعه ساخت و سازها و... البته پیامدهای منفی همچون افزایش درخواست‌های مرتبط با تغییر کاربری اراضی و یا درخواست الحاق

اراضی به محدوده بافت روستاها را به همراه داشته است که دال بر از آثار و تبعات منفی طرح مذکور در برخی از روستاهای کشور است.

براساس نتایج مورد پژوهش، معیارهای ریشه کردن فقر با (۳/۲۶)، مشارکت مردمی در طرح (۲/۹۳)، در نظر نگرفتن قوانین بین‌المللی (۳/۱۰)، مغفول ماندن کارکرد و فعالیت (۳/۹۶)، نقش بخش خصوصی (۳/۴۶)، درک مشترک از مسائل (۳/۳۳)، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (۳/۲۳)، و شناسایی عوامل زمین‌ساختی (۳/۳۶) از جمله آسیب‌های مطرح از دیدگاه متخصصان و کارشناسان طرح هادی در استان مازندران می‌باشد. در بین گویه‌های پژوهش کمترین مقدار به مشارکت مردمی اختصاص یافته است. از نظر کارشناسان مشارکت مردمی در طرح‌های هادی در نظر گرفته نمی‌شود. با توجه به اینکه برنامه‌ریزی باید (بامردم و برای مردم) باشد، متأسفانه در طرح‌های هادی روستایی که مردم روستاها به‌عنوان صاحبان روستا و طرح می‌باشند مغفول مانده‌اند. و بدون توجه به خواسته‌های مردم و پتانسیل‌های روستایی طرح را افراد بالادست و از بالا به پایین و به صورت کل نگر نوشته می‌شود. بدین ترتیب انتخاب مشاوران در سطوح بالای علمی و تخصصی همراه با کارنامه‌های علمی-عملی مناسب، گماشتن کارشناسان متخصص و مرتبط با امور بررسی و نظارت بر طرح‌ها، هماهنگی میان کمیته‌های تصمیم‌گیری و ارائه طرح به صورت مناسب در جلسات و در نهایت تنظیم و تدوین ضوابط و مقرراتی که پشتیبان اجرای طرح‌ها می‌تواند رهنمودهایی کلی این مطالعه برای مشکلات یاد شده باشد. تأکید بیش از اندازه بر مسائل محتوایی شرح خدمات و مباحث محتوایی طرح‌ها در حال حاضر به یکی از مهم‌ترین مشغله‌های ذهنی کارشناسان تبدیل شده است و سایر مسائل مورد بی‌توجهی و یا در مراتب بعدی اهمیت قرار گرفته‌اند.

در مقابل جهت تعیین عوامل مؤثر بر پیشبرد طرح‌های هادی روستایی در استان مازندران از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. در پاسخ به سؤال دوم پژوهش می‌توان گفت که عوامل تأثیرگذار در تحقق طرح‌های توسعه روستایی شامل سه بعد (اقتصادی، اجتماعی و محتوایی) می‌باشد که در قالب نه گویه شامل (همه سازمان و نهاد وزارتخانه‌ها در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی با هم مشارکت دارند، در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی قوانین بین‌المللی در نظر گرفته می‌شوند. بخش خصوصی و دولتی در تهیه و اجرای طرح‌های روستایی بایکدیگر مشارکت دارند. در تهیه، اجرا و ارزیابی طرح‌های روستایی مردم نقش مهمی دارند. بخش خصوصی در توانمندسازی روستاییان نقش مؤثری دارد. دولت از نهادهای روستایی حمایت می‌کند. عوامل انسانی اثرگذار داخلی (محلی، منطقه‌ای، ملی) در طرح‌های روستایی در نظر گرفته می‌شود. تصور می‌کنیم که درک چگونگی رخ دادن زنجیره‌ای از حوادث و رویدادها در اجرای این طرح‌ها بسیار مهم است. از افرادی کاربرد سازمان برای پیدا کردن یک راه حل جهت شناسایی مشکلات طرح‌های مورد مشارکت می‌دهم) می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های خراشادی زاده و همکاران در زمینه اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه مناطق روستایی همچنین با مطالعات رضوانی و همکاران (۱۳۹۰)، عظیمی و جمشیدیان مجاور (۱۳۸۴) که در مطالعات خود نشان داده‌اند که اجرای طرح هادی روستایی باعث پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش امیدواری آنها نسبت به سکونت در روستاهای برخوردار از این طرح شده است. این درحالی است که از نظر اثرات زیست محیطی، طرح هادی روستایی در منطقه مورد مطالعه چندان موفق عمل نکرده است همسو می‌باشد. و همچنین با یافته‌های محمدی‌یگانه و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه خود در خصوص تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی نواحی روستایی شهرستان بیجار دریافتند در مجموع اجرای طرح هادی تأثیرات مثبت و معنی داری را در ابعاد کالبدی مناطق روستایی داشته است، ولی در ابعاد محیطی، اجتماعی و اقتصادی چندان موفق نبوده است. هم راستا می‌باشد.

گاهی به عوامل مؤثر بر بروز آسیب‌های تهیه و اجرای طرح هادی روستایی (به‌ویژه ضعف مشارکت روستاییان و نهادها محلی در فرایند تهیه طرح‌ها، تأکید بر الگویی یکنواخت در مداخله کالبدی سکونتگاه‌های روستایی بدون توجه به تنوع و تفاوت‌های محیط طبیعی - اکولوژیک و اجتماعی - اقتصادی آنها و ...) و مقایسه آنها به مفروضات نظریه کارکردگرایی بر این نکته تأکید دارند که تحول و بازاندیشی در تفکر حاکم بر طرح هادی امری مختوم و گریزناپذیر است. چرا که، بسیاری از نظریه‌ها و رهیافت‌های فکری به علت تحولات گوناگون و همه جانبه در جامعه بشری، پاسخگو و راهگشا برای تبیین و حل مشکلات و نیازهای (به علت پویایی ذاتی جوامع انسانی) آنها نیستند. ظهور نظریات و رهیافت‌هایی چون پساساختارگرایی، پسامدرنیسم، توسعه پایدار و... دلیلی بر این مدعی است.

راهکارهای زیر به منظور حل معضلات موجود، جهت بهبود آسیب‌های عدم تحقق طرح‌های هادی روستایی در منطقه پیشنهاد می‌گردد:

در زمینه مشکلات و مسائل حیاتی: سرمایه‌گذاری برای مهاجرپذیری، جمع‌آوری زباله و ساماندهی آب‌های سطحی در زمینه خدمات: بهبود کیفیت آب شرب روستایی؛ نصب ترانس جهت تقویت شبکه برق؛ در زمینه مشکلات اقتصادی: سرمایه‌گذاری و کمک به تولید با پرداخت تسهیلات، توجه به تولید در روستا در زمینه مشکلات کالبدی: بازنگری در طرح هادی و اجرای؛ در اختیار دهیاری قرار نهادن کتابچه‌های طرح هادی، جلوگیری از نابودی کشاورزی و جنگل در زمینه مسائل اجتماعی: مشارکت روستاییان در طرح‌های هادی.

سپاسگزاری

ما از همه افرادی که در مشاوره علمی این مقاله مشارکت داشتند، سپاسگزاریم.

منابع

- ابراهیمی، محمدصادق؛ امینی، امیرمظفر و میکائیل، سید حنیف (۱۳۹۳). بررسی وضعیت خدمات زیربنایی و روبنایی طرح هادی روستایی، چشم‌انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی، ۹(۲۶)، صص. ۱۰۵-۱۱۹.
- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳). توسعه روستایی با تاکید بر جامعه روستایی ایران. نشر نی: تهران.
- اصلانی، رضا (۱۳۷۸). ارزیابی رویکردهای توسعه روستایی ایران در پنجاه سال اخیر. مجموعه مقالات همایش پنجاه سال برنامه ریزی توسعه در ایران، مرکز تحقیقات اقتصاد ایران.
- آلمیندینگر، فیلیپ. (۲۰۰۰). نظریه‌ی برنامه‌ریزی. ترجمه‌ی الهام بهمن تیموری، آذرخش: تهران.
- ام. لی، دیوید و دی، پی، چودری (۱۳۷۰). ماهیت مسائل و رهیافت‌های توسعه روستایی. گاهنامه روستا و توسعه، شماره سوم، انتشارات مرکز تحقیقات و بررسی مسایل روستایی وزارت جهاد و سازندگی.
- آمار، تیمور و رضا صمیمی شامی (۱۳۸۸). ارزشیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی شهرستان رشت بخش خمام). فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۲۹ (۱۲۷).
- برزو، غلامرضا؛ شاه‌حسینی، ایوب؛ عباسی‌زاده قناتی، محمدصادق؛ ولیزاده، اقدس؛ باقرنسب، محمد؛ بهرامی، مجید؛ عبدالملکی، سارا و زرافشانی، کیومرث (۱۳۸۹). ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه، کاربرد نظریه بنیانی. پژوهش‌های روستایی، ۳(۳)، صص. ۱۵۳-۱۷۲.
- پژوهشکده سوانح طبیعی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۸۸). ارزشیابی طرح هادی روستایی. چاپ اول، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی: تهران.
- توکی، جعفر و رزلانسری، اکرم (۱۳۹۵). تحلیل اثرات کالبدی و اقتصادی طرح‌های هادی روستایی مورد: روستاهای شهرستان کرمانشاه. مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲(۵).
- جلسه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مازندران.
- جلسه کارگروه زیربنایی استان دی ماه سال ۱۳۹۹.
- جمعه‌پور، محمود (۱۳۸۴). نگرش سیستمی به روستا و توسعه روستایی. روستا و توسعه، ۸(۱).
- جمعه‌پور، محمود (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی، چاپ اول، انتشارات سمت.
- حیدری‌ساربان، وکیل؛ نیرومند شیشوان، صغری؛ مجنونی توتاخانه، علی و نقابی، محبوبه (۱۳۹۶). بررسی و ارزیابی نقش اجرای طرح هادی در توسعه گردشگری روستاهای توریستی (مطالعه موردی: روستای توریستی صور در شهرستان بناب). جغرافیا و توسعه، ۱۵(۴۶)، صص. ۷۹-۱۰۰.
- خدایی‌استیار، حسن؛ اسدی، علی و ایمانی، فریده (۱۳۹۸). تحلیل موانع اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان تبریز. مجله روستا و توسعه، ۳۳(۸۹).
- خرآشادی‌زاده، مهدیه و اسمعیل‌نژاد، مرتضی (۱۳۹۵). تحلیل اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستای خراشاد شهرستان بیرجند). مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، شماره ۳۶.
- درویشی، کمیل؛ لطفی، حیدر و نامی، محمد حسن (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی و نگرش سیستمی حاکمیت نسبت به امنیت توسعه پایدار (مورد کلانشهر تهران). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۹(۳).

- دیوید، پیترو استرو (۱۳۹۹). *تفکر سیستمی برای تغییر اجتماعی: راهنمای کار بردی مسائل پیچیده*. ترجمه علی اصغر سعد آبادی و... چاپ اول. دانشگاه امام صادق.
- رضایی، روح‌اله و صفا، لیلیا (۱۳۹۲). تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان زنجان. *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، شماره ۱۴۲، صص. ۴۹-۶۶.
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۱). *توسعه روستایی و مفاهیم، راهبردها و فرآیندها*. *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران*، شماره ۱۶۴، صص. ۲۲۱-۲۴۰.
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۷). *مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران*. چاپ دوم، انتشارات قومس: تهران.
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۰). *مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران*. قومس: تهران.
- زارعی، یاسر (۱۳۸۸). نقدی بر فرایند تهیه طرح هادی روستایی. *مسکن و محیط روستا*، شماره ۲۸.
- زارعی، یاسر (۱۳۹۰). نقدی بر طرح هادی روستایی. *مجله مسکن و محیط روستایی*، ۲۸ (۱۲۷)، صص. ۶۵-۵۵.
- سعیدی، عباس. (۱۳۷۷). *مبانی جغرافیای روستایی*، انتشارات سمت.
- شمس‌الدینی، علی و شکور، علی (۱۳۹۴). ارزشیابی اثرات کالبدی فضایی اجرای طرح هادی در روستای فتح آباد-شهرستان مرودشت. *مسکن و محیط روستا*، شماره ۳۴.
- شوماخر، اف (۱۳۹۸). *کتاب کوچک زیباست اقتصاد با ابعاد انسانی*. ترجمه علی رامین، نوبت چاپ نهم.
- عزیزپور، فرهاد؛ خلیلی، احمد؛ محسن‌زاده، آرمین و حسینی‌حاصل، صدیقه (۱۳۹۰). تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه‌های روستایی کشور. *مسکن و محیط روستا*، ۳۰ (۱۳۵)، صص. ۷۱-۸۴.
- عزیزی دمیرچلو، عبدالله؛ صفرنژاد، اصغر؛ معصومی، دلاور و ابراری، مریم (۱۳۹۱). ارزشیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی روستاهای شهرستان اردبیل). *اولین همایش ملی جغرافیا، مخاطرات محیطی و توسعه پایدار*، اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
- عظیمی، نورالدین و جمشیدیان، جمشید (۱۳۸۴). بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی (نمونه موردی غرب گیلان). *نشریه هنرهای زیبا*، شماره ۲۲، صص. ۲۵-۳۴.
- علینقی‌پور، مریم و پوررمضان، عیسی (۱۳۹۳). ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی بخش مرکزی شهرستان رشت. *مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، شماره ۹.
- عنابستانی، علی‌اکبر و حاجی‌پور، یزدان (۱۳۹۲). آثار اجتماعی و اقتصادی اجرای طرح‌های هادی در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان دنا). *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، سال ۳، صص. ۱۳-۲۶.
- غفاری، رامین (۱۳۹۰). تغییر کاربری اراضی روستایی در طرح‌های هادی مصوب. *مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی سکونتگاه‌های روستایی، مسکن و بافت، برنامه‌ریزی و طراحی بافت روستایی*، جلد دوم، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی.
- غلامرضایی، محمدعلی (۱۳۹۲). ارزشیابی عملکرد طرح هادی در روستاهای استان لرستان. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه*.
- فضیحی، امان‌الله (۱۳۸۹). بررسی کارآمدی نظریه کارکردگرایی. *مجله فرهنگی اجتماعی*، ۱ (۲).
- فیروزنیا، قدیر و افتخاری، رکن‌الدین (۱۳۸۲). *جایگاه روستا در فرایند توسعه ملی از دیدگاه صاحب‌نظران*. چاپ موسسه توسعه روستایی در ایران.
- قادرمرزی، حامد و شیرکانی، علی (۱۴۰۰). *توسعه روستایی در ایران از دیدگاه صاحب‌نظران*. انتشاران جهاد دانشگاهی: واحد البرز.
- قراخانی‌بهار، اکبر (۱۳۹۷). *سیستم و تفکر سیستمی: نظری و عمل‌بنیادی*. چاپ اول. نشر نی: تهران.
- مایکل وودز (۱۳۸۹). *جغرافیای روستایی (فرایندها، واکنش‌ها، و تجربه‌های بازساخت روستایی)*. ترجمه دکتر محمدرضا رضوانی و هادی صامت‌فر.
- محمدی، حمیدرضا؛ منشی‌زاده، رحمت‌الله؛ رحمانی، بیژن و پاک‌ور، محسن (۱۳۹۹). نگرش سیستمی در برنامه‌ریزی فضایی توسعه روستایی با توجه به رویکرد ساختاری-کارکردی. *مجله پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۱ (۵۴).
- مطیعی‌لنگرودی، سیدحسین و یاری، ارسطو (۱۳۸۹). حفاظت محیط‌زیست و برنامه‌ریزی توسعه فیزیکی روستا با تأکید بر ارزیابی طرح‌های هادی روستایی. *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۲۱ (۳).
- مظفر، فرهنگ؛ حسینی، سید باقر؛ سلیمانی، محمد؛ ترکاشوند، عباس و سرمدی، علی‌اکبر (۱۳۸۷). ارزیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی بر محیط‌زیست روستاهای ایران. *مجله علوم محیطی*، ۱۹ (۵).
- موسوی، میرنحیف و همکاران (۱۳۹۲). ارزیابی اثرات طرح‌های هادی روستایی در توسعه سکونتگاه‌های روستایی استان آذربایجان غربی. *مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، شماره ۲۸.

مولائی هاشجین، نصراله (۱۳۸۶). تحلیلی پیرامون اهداف، ضرورت‌ها و فرآیند تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی با تأکید بر گیلان. فصلنامه چشم انداز جغرافیایی، ۲(۴).

- Long, H., Zou, J., Pykett, J., Li, Y. (2012). Analysis of rural transformation development in China since the turn of the new millennium. *Journal of Applied Geography*, 31, (9), 1094-1105.
- Moseley, M. J., Owen, S. (2008). The future of services in rural England: The drivers of change and a scenario for 2015, *Progress in Planning*, 69 (3), 93-130.
- Sumner, J. (2001). Challenges to sustainability: The impacts of corporate of globalization on rural communities, Rural extension studies, *University of Guelph*. www.uoguelph.ca.
- Visser, O., Mamonova, N., and Spoor, M. (2012). Oligarchs, megafarms and land reserves: understanding land grabbing in Russia. *The Journal of Peasant Studies*, 39 (3-4), United Kingdom, pp. 899-931.

References

- Alinaghypour, M., Pourramzan, E. (2013). evaluation of the effects of the implementation of the Hadi plan on the physical development of rural settlements in the central part of Rasht city, *human settlements planning studies journal*, number 9. [In Persian]
- Almindinger, P.h. (2000). Theory of Planning, translated by Elham Bahman Timuri, *Tehran: Azarakhsh*. [In Persian]
- Amar, T., Samimi Sharmi, R. (2008). evaluating the physical effects of the implementation of rural leadership projects, a case study of Rasht Bakhsh Khammam city, *Rural Housing and Environment Quarterly*, 29(127). [In Persian]
- Anabestani, A.A., Hajipour, Y. (2012). Social and economic effects of the implementation of Hadi projects in rural settlements, a case study: the villages of Dana city, *Regional Planning Quarterly*, year 3, pp. 13-26. [In Persian]
- Aslani, R. (1999). evaluation of Iran's rural development approaches in the last fifty years, Proceedings of the Conference of Fifty Years of Development Planning in Iran, *Iran Economic Research Center*. [In Persian]
- Azimi, N., Jamshidian, J. (2004). examining the physical effects of the implementation of rural Hadi projects, a case study of West Gilan, *Fine Art Journal*, No. 22, pp. 25-34. [In Persian]
- Azizpour, F., Khalili, A., Mohsenzadeh, A., and Hosseini-Hashel, S. (2001). Analysis and evaluation of the economic effects of the implementation of Hadi project in rural settlements of the country. *Housing and Village Environment*, 30 (135), pp. 71-84. [In Persian]
- Azizi Demirchelo, A., Safarnejad, A., Masoumi, D., and Abrari, M. (2012). Evaluation of the economic effects of the implementation of rural leadership projects, a case study of the villages of Ardabil city, "First National Conference on Geography, Environmental Hazards and Sustainable Development, *Ahvaz, Islamic Azad University, Ahvaz branch*. [In Persian]
- Azkiya, M., Ghafari, G.h. (2004). *Rural development with an emphasis on the rural society of Iran*. Nei Publishing: Tehran. [In Persian]
- Borzou, G.h., Shahhosseini, A., Abbasizadeh Kanawati, M.S., Valizadeh, A., Baghornasb, M., Bahrami, M., Abdulmaleki, S., and Zarafshani, K. (2009). Qualitative evaluation of the implementation of Hadi design in Kernachi village, Kermanshah city, application Basic Theory, *Rural Researches*, 1(3), pp. 153-172. [In Persian]
- Darvishi, K., Lotfi, H., and Nami, M.H. (2018). planning and the systemic attitude of governance towards the security of sustainable development in the case of Tehran metropolis. *Geography and Regional Planning Quarterly*, 9(3). [In Persian]
- David, P.S. (2019). *Systems Thinking for Social Change: A Practical Guide to Complex Problems*. Translated by Ali Asghar Saadabadi and Jap I. *Imam Sadiq University*. [In Persian]
- Ebrahimi, M.S., Amini, A.M., Mikayel, S.H. (2013). Survey of the infrastructure and superstructure services of Hadi Rural Plan, *Geographical Perspective in Human Studies*, 9(26), pp. 105-119. [In Persian]
- Gholamrezaei, M.A. (2012). Performance evaluation of Hadi project in the villages of Lorestan province. master's thesis on rural development, *Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah*. [In Persian]
- Gibson, K., Cahill, A., and McKay, D. (2010). Rethinking the dynamics of rural transformation: performing different development pathways in a Philippine municipality. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 35 (2), United Kingdom, pp. 237-255.
- Heydari Sarban, V., Niroomand Shishvan, S., Majnoui Totakhana, A., Naqabi, M. (2016). review and evaluation of the role of implementation of the Hadi plan in the development of tourism in tourist villages; Case study: Soor tourist village in Benab city, *Geography and Development*, 15(46), pp. 79-100. [In Persian]
- Jumepour, M. (2004). Systemic Approach to Village and Rural Development, *Village and Development*, 8(1). [In Persian]
- Jumepour, M. (2012). *An introduction to rural development planning*, first edition. [In Persian]
- Karakhani Bahar, A. (2017). System and Systemic Thinking: Fundamental Theory and Practice. *First Edition. publication straw*. [In Persian]
- Khodayi Astiar, H., Asadi, A., and Imani, F. (2018), analysis of obstacles to the implementation of the Hadi project in the rural areas of Tabriz, *Village and Development Magazine*, 33(89). [In Persian]
- Khorashadizadeh, M., Ismailnejad, M. (2015). Analysis of the effects of the implementation of Hadi projects in the

- development of rural areas (case study: Khorashad village, Birjand city). *Human Settlements Planning Studies Journal*, No. 36. [In Persian]
- Liu, Y.S., Zhang, F.G., and Zhang, Y.W. (2009). Appraisal of typical rural development models during rapid urbanization in the eastern coastal region of China. *Journal of Geographical Sciences*, 19 (3), pp. 557-567.
- Long, H., Zou, J., Pykett, J., and Li, Y. (2012). Analysis of rural transformation development in China since the turn of the new millennium. *Journal of Applied Geography*, 31 (9), pp. 1094- 1105.
- M. Lee, D., D. P, C.h. (2010). The Nature of Rural Development Issues and Approaches. *Village and Development Journal*, Number 3, Publications of the Center for Research and Investigation of Rural Issues of the Ministry of Jihad and Construction. [In Persian]
- Mohammadi, H.R., Monshizadeh, R., Rahmani, B., and Pakvor, M. (2019). Systemic approach in spatial planning of rural development according to the structural-functional approach. *Journal of Human Geographical Research*, 54(1). [In Persian]
- Moseley, M. J., Owen, S. (2008). The future of services in rural England: The drivers of change and a scenario for 2015. *Progress in Planning*, 69 (3), pp. 93-130.
- Motiei Langroudi, S. H., and Yari, A. (2009) Environmental protection and physical development planning of the village with an emphasis on the evaluation of rural management plans, *Journal of Geography and Environmental Planning*, 21(3). [In Persian]
- Moulai Hashjin, N. (2006). an analysis of the goals, necessities and the process of preparing and implementing rural leadership projects with an emphasis on Gilan, *Geographical Perspective Quarterly*, 2(4). [In Persian]
- Mousavi, M. (2013). evaluation of the effects of rural leadership projects in the development of rural settlements in West Azerbaijan Province. *Human Settlements Planning Studies Journal*, number 28. [In Persian]
- Muzaffar, F., Hosseini, S.B., Soleimani, M., Turkashund, A., and Sarmadi, A.A. (2008). evaluation of the effects of the implementation of Hadi projects on the environment of Iranian villages. *Journal of Environmental Sciences*, 5(19). [In Persian]
- Natural Disasters Research Center, Islamic Revolution Housing Foundation (2008). evaluation of Hadi Rural Plan, first edition, *Islamic Revolution Housing Foundation Publications, Tehran*. [In Persian]
- Rezvani, M.R. (2007). *Introduction to Rural Development Planning in Iran*. 2nd edition, Qoms Publications: Tehran. [In Persian]
- Rizvani, M.R. (2018). Rural Development and Concepts, Strategies and Processes, *Journal of Faculty of Literature and Human Sciences*, University of Tehran, No. 164, pp. 221-240. [In Persian]
- Saeedi, A. (1998). *Basics of Rural Geography*. Samt Publications. [In Persian]
- Shams-al-Dini, A., Shakur, A. (2014). Evaluation of physical and spatial effects of Hadi project implementation in Fathabad village - Maroodasht city, *Rural housing and environment*, number 34. [In Persian]
- Sumner, J. (2001). Challenges to sustainability: The impacts of corporate of globalization on rural communities, *Rural extension studies, University of Guelph. www.uoguelph.ca*. [In Persian]
- Toki, J., Razlansari, A. (2016). Analysis of the physical and economic effects of rural guide projects in the case of villages in Kermanshah. *Journal of Space Economics and Rural Development*, 5(2). [In Persian]
- Visser, O., Mamonova, N., and Spoor, M. (2012). Oligarchs, megafarms and land reserves: understanding land grabbing in Russia. *The Journal of Peasant Studies*, 39 (3-4), United Kingdom, pp. 899-931.
- Zaree, Y. (2011). A Critique of the rural Hadi plan. *Journal of Housing and Rural Environment*, 28(127), pp. 65-55. [In Persian]
- Zarei, Y. (2009). a critique on the process of preparing the rural guide plan, *housing and village environment*, number 28. [In Persian]

نحوه استناد به این مقاله:

ایمانی، بهرام و امانی، ایوب (۱۴۰۲). بررسی عوامل پیشبرنده و بازدارنده طرح هادی روستایی از دیدگاه متخصصان در استان مازندران. *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۴(۱۵)، صص. ۱-۲۰.

10.22124/GSCAJ.2023.23368.1203DOI:

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

